

Matyušová, Zdeňka

Čisté kamínky dětské duše : (o tvorbě prozaika Alberta Lichanova)

Opera Slavica. 2017, vol. 27, iss. 3, pp. 37-45

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/137394>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Čisté kamínky dětské duše

(O tvorbě prozaika Alberta Lichanova)

Zdeňka Matyušová

(České Budějovice, Česká republika)

«... человек растет, борясь, человек становится человеком,
рождаясь на свет множество раз.
И каждый раз становясь все лучше.»
(А. Лиханов)

Albert Lichanov se narodil 13. září 1935 v Kirově, dřívější Vjatce. Je absolventem žurnalistické fakulty Uralské státní univerzity ve Sverdlovsku. Později pracoval jako novinář a dopisovatel Komsomolské pravdy. V té době byl také editorem Mladé prózy Sibíře – edice vydávané Západosibiřským nakladatelstvím v Novosibirsku, poté působil mimo jiné jako šéfredaktor časopisu Смена, předseda Asociace pracovníků literatury a umění pro děti a mládež, prezident Mezinárodní asociace dětských fondů a ředitel Vědecko-výzkumného institutu dětství. Jeho vklad, úsilí a zásluhy o rozvoj dětské literatury byly oceněny řadou vyznamenání – v prosinci roku 2013 mu byla udělena i prestižní cena „Золотой витязь“. Alberta Lichanova nazývají „самым многодетным отцом России. И еще – адвокатом детства, полпредом сирот, последней надеждой обездоленных...“¹

Středem Lichanovova zájmu jsou dospívající děti. Ať už píše knihy pro ně nebo pro dospělé, téměř ve všech věnuje tomuto složitému období v lidském životě pozornost. Podle autorova mínění je budoucnost skryta právě v dětství. Je mnohdy obtížné vymezit, které z autorových knih jsou určeny dětem, a které dospělým. Spisovatel je přesvědčen, že s dětmi je třeba otevřeně mluvit o všech otázkách i problémech, nic nezastírat a nevytvářet „jakousi umělou“ hranici mezi dětstvím a dospělostí. „Альберт Лиханов занимает активную позицию защитника нравственных ценностей

1 RYKOV, S.: *Čužich detej ne byvajet*. Literaturnaja gazeta, № 35, 9–15 sentjabrja 2015 g., s. 5.

*u tradicij svého Отечества, поэтому борется словом писателя и делами Детского фонда за сохранение счастья в жизни каждого ребенка, за понимание взрослыми проблем молодого поколения.*²

Ve svých knihách Lichanov píše o dětech a dospělých, o dospívajících, o citech mladého člověka a o výchově těchto citů, o mravním formování rozvíjející se osobnosti, o složitých, konfliktních a dramatických okolnostech, ve kterých se mladý člověk nejednou ocitá. Zachycuje je ve vztazích dětí a rodičů, vnuků a prarodičů, žáků a učitelů, chlapců a dívek, ve vztazích vrstevníků v dětském kolektivu.

Lichanov neustále přemýšlí o jedné z hlavních sil, na kterých je postaven život. Tou silou je *dobro* – pevné, silné, vítězí a neoddělitelné spjaté s pojmy svědomí, lidskost a soucit.

Jeho prvními prózami s tematikou utváření charakteru dospívajících dětí a formování jejich pohledu na svět byla díla *Šagrénová kůže* (orig. Шагреновая кожа, 1962, nepřelož.), *Nechť je slunce!* (orig. Да будет солнце!, 1963, nepřelož.), *Hvězdy v září* (orig. Звезды в сентябре, 1967, nepřelož.) a *Teplý déšť* (orig. Тёплый дождь, 1968, nepřelož.).

V povídce *Čisté kamínky* (orig. Чистые камушки, 1974, nepřelož.) poprvé nečekaně ostře a důrazně zazněla myšlenka, které od té doby zůstal spisovatel věrný po celý dosavadní život: nejen dospělí jsou odpovědní za své děti, ale také děti „odpovídají“ za své rodiče. Život dětí a dospělých má společný základ – je nutné, aby dospělí chápali děti a viděli v nich *člověka*.

Ruku v ruce s dobrotou a lidskostí však kráčí i špatnost a zlo. „*Ano, dětství je důvěřivé a dobrota má nebezpečnou vlastnost zapomínat na zlé... Za éry mého dětství celý maminčin a babiččin život začínal a končil jedinou myšlenkou – jak mě ochránit před špatnými vlivy. Před ulicí, před ničemnými lidmi. Před vlivem určitých individuů z naší třídy a záhadných zlosynů celého světa. Tohle téma se u nás rozebíralo často, s výzvami, výčitkami a poučeními adresovanými přímo mně i prostě jen tak do vzduchu, snad aby i samotná atmosféra byla nasycena hrozivými úvahami, jak snadno je možné sejít z pravé cesty.*“³ I v novele *Labyrint* (orig. Лабиринт, 1974, č. 1976) Lichanov dovádí čtenáře k myšlence, že pouhým obcházením a ignorováním se zla nelze zbavit. To vede pouze k tomu, že zlo izolujeme, necháváme ho v klidu a navíc – poskytujeme mu další prostor. Zlo dostává podobu pokrytectví, individualismu, cynismu, nevšímavosti a nespravedlnosti. Takoví lidé jako spekulant Sedov z *Čistých kamínků*, Nikodém a Literatura z *Podvodu*, Tolikova babička Šura z *Labyrintu* – mají rádi jenom sami sebe a ostatní jsou pro ně jen mostem k dosažení cíle, věcí, kterou je po použití možno

2 Albert Lichanov – biografie, kniha, otzvyvy, citaty. <http://www.livelib.ru/author/13159>. [online]. [cit. 11. 11. 2017].

3 LICHANOV, A.: *Strašimůra*. In: Dřevěné koně. Praha: Albatros, 1986, s. 269.

odhodit. V povaze těchto lidí je zakořeněno sobectví, nenávisť, bezohlednost, zloba a touha po osobním bohatství. „Человек не выбирает свои мысли, они приходят к нему сами по себе, не спросив — и хорошие, и гадкие, — ничего уже тут не поделаешь. Надо только, чтоб гадкие мысли не стали делами. Надо суметь эту гориллу вовремя взять за хвост и вышвырнуть из себя. Сразу увидишь, как легко и просто тебе стало. Сразу почувствуешь, как хорошо без дурных мыслей [...] Надо только поскорей это сделать. Промедлишь, пожалеешь ее — и станет ей сродни [...] Будешь улыбаться людям, а внутри ненавидеть их.“⁴

Lichanov je spisovatel s velice pozorným pohledem a neobyčejně citlivým srdcem a neunikne mu nic, co by člověku bránilo být čestným, zásadovým, poctivým a šťastným. Současně je obdařen schopností odhalit a ohodnotit člověka podle kladných vlastností, hledá v jeho duši mnohdy velmi hluboko schované dobro a snaží se ho zlehka probudit.

Píše o skutečném přátelství, lásce, pochopení a čisté lidské touze. A toto všechno – dobro, pomoc, touha, porozumění, láska, svědomí – tvoří stěžejní a pevný základ života člověka. Života, který čerpá z minulosti a směřuje k budoucnosti, která je pokračováním každého života.

Lichanovova myšlenka o „продолжении“ – o pokračování, resp. přesněji řečeno o nesmrtnosti, je jednou z hlavních v jeho tvorbě. V románu *Мůj дедечек генерал* (orig. *Мой генерал*, 1973–1974, č. 1981) vypráví o přátelství člověka, vstupujícího do života, s člověkem, který stojí již na konci své životní pouti. A dēdeček Anton Rybakov říká svému vnukovi Antoškovu: „... *Паматуй си jednu provždy: человек musí мѣт свѣ pokračовані. То је највѣтші штѣсті.*“⁵ Nejde pouze o biologické pokračování života, ale o něco vyššího – o pouta sounáležitosti a přátelství, založených na duchovním a morálním porozumění. Toto všechno podle Lichanova spolu tvoří pravou podstatu nesmrtnosti člověka – pokračování života jeho osobnosti, předávání štafety od generace ke generaci, myšlenka kontinuity lidského rodu, střetávání současnosti s historií. V souvislosti s tím se před čtenářem objevují stěžejní životní otázky – co je povinnost, dobro, svědomí, co má v životě skutečnou cenu?

Základní citovou výbavou Alberta Lichanova bylo a dodnes zůstalo nezlomné přesvědčení, že dítě je bytost citlivá a svébytná, s nekompromisním intuitivním soudem. Bytost, která se odlišuje od dospělého nedostatkem životních zkušeností, ale zato má neotřelou představivost a neporušené mravní jádro. Lichanov vidí dítě vždy uprostřed fungující rodiny, kterou chápe jako matečnou buňku všech dalších lidských vazeb. V ovzduší obecné víry v život a obzvláště v dětství a mládí si autor zároveň

4 LICHANOV, A.: *Labirint*. In: Den' tvojego roždenija. Moskva: Detskaja literatura, 1980, s. 406.

5 LICHANOV, A.: *Moj general*. In: Semejnyje obstojatel'stva. Trilogija, t. 2. Moskva: Molodaja gvardija, 1976, s. 258. Přel. Z. M.

s úzkostí uvědomuje, jak je rodina nesmírně zranitelná. Je to dáno už její samotnou podstatou, těsným soužitím lidí, kteří k takovému soužití ještě nedorostli nebo ani nikdy nedorostou. Tím hůře pak pro dítě, jehož závislost na dospělých je nesporná. Velice snadno se dá bezbrannému dítěti ublížit a osudově ho poznamenat. Přibylo rodin rozpadlých, zničených i nově uzavřených, s vnitřními vztahy často značně složitými, neuspořádanými a rozladěnými, rodin tak či onak neúplných. Připojíme-li přirozené vnější i vnitřní nárazy a situace, jimž bude rodina vystavena vždycky, jako jsou osobní neúspěch, nemoci, úmrtí, dlouhodobé odloučení a vzdálení jednotlivých členů, číhají na dítě vskutku svízelné chvíle a často i kruté okamžiky. „Эта тема меня не оставляет. Но это были даже мои не литературные устремления, а скорее желание крикнуть о бедах детства. Я видел, что ни в жизни, ни в литературе нет глубокого интереса к этой теме. Жалость к равным — тогда, к слабым — сегодня. Это меня и ведёт. Есть такое важнейшее христианское начало — сострадание. Жалеть самого себя легко. Пожалеть другого тоже легко. Но помочь другому преодолеть тяготы — это уже труд души.“⁶

Uvedenou problematiku zpracovává Lichanov především ve své trilogii s názvem *Rodinné okolnosti* (orig. Семейные обстоятельства, 1974) – *Čisté kamínky* (orig. Чистые камушки, 1974, přelož.), *Labyrint* (orig. ЛАБИРИНТ, 1974, č. 1976), *Podvod* (orig. Обман, 1974, č. 1976) a stává se tak jedním ze současných ruských spisovatelů, kteří takzvanou rodinnou myšlenku, jak o ní hovořil také Lev Nikolajevič Tolstoj ve spojitosti s románem *Anna Kareninová*, ožívují a obnovují.

Existuje značné množství variant „rodinných okolností“, ale autora nezajímají modely těchto vztahů uvnitř rodiny, nýbrž zkoumá příčiny a důsledky nesouladů a konfliktů. Zaměřuje se na to, jak se rozepře dospělých odráží v dětských duších.

Novým stupněm spisovatelovy zralosti je povídka *Zatmění slunce* (orig. Солнечное затмение, 1977, č. 1982). Je to dílo tradičně lichanovské – tematicky je určeno dospívajícím a zachycuje dramatické momenty duchovního života hrdinů ve vyhraněných situacích. Na lyricky jímavém příběhu dvou mladých lidí – chlapce a tělesně postižené dívky – ukazuje, kolik je ve světě a v životě hoře a utrpení. Prozaik doslova nutí čtenáře zamyslet se nad tím, že každý člověk by v sobě měl pěstovat skutečně lidské city – pochopení, soucit, dobrotu, laskavost. „...Musíme věřit. Věřit v sebe a ve své síly. V to, že jsme lidé...“⁷ To je v konečném důsledku i logický závěr povídek *Měsíční břeh* (orig. Лунный берег, 1968, č. 1982) a *Dopis z pošty* (orig. Вам письмо, 1977, č. 1982).

Od povídky k povídce se zájem autora obrací od osobních rodinných konfliktů k vážným sociálním otázkám. Lichanov staví před čtenáře otázky – co je to povinnost,

6 RYKOV, S.: *Čužich detej ne byvajet*. Literaturnaja gazeta, № 35, 9–15 sentjabrja 2015 g., s. 5.

7 LICHANOV, A.: *Zatmění slunce*. Praha: Lidové nakladatelství 1982, s. 49.

svědomí, dobro, co má v životě skutečnou cenu? Tato problematika se objevuje hlavně v Lichanovových prózách *Golgota* (orig. Голгофа, 1981, č. 1984) a *Dobré úmysly* (orig. Благие намерения, 1981, č. 1984). „Вот он, этот вопрос, самый злой и самый больной вопрос... Все начинает сначала... Слишком густо он хлебнул и слишком мало корней у него в этой жизни, чтобы отказался он от своей идеи, от второй попытки, от надежды, что и в сорок лет можно жизнь начать, встретить в ней доброго человека, зажить покойно и радостно, чтобы круг своей, отпущенный природой, очертить как надо — с любовью, с продолжением своим, детьми, с мыслью, что прожил ты не напрасно.“⁸ O nebezpečnosti lidského – a obzvláště rodičovského – egoismu je napsána novela *Nejvyšší trest* (orig. Высшая мера, 1984, slov. 1985). „... Hej, všetko máte, no keby ste sa zamysleli, tak nemáte nič. Peniaze nie sú všetko. Ale to si neuvedomujete, že ak niečo máte – vzácne, naozajstné, nenahraditeľné, je to syn... A vy úbožiaci sa ho zriekate.“⁹

Důležité místo zaujímá v Lichanovově tvorbě tematika války, která se v podstatě objevuje ve všech jeho dílech. Najdeme ji v již zmíněných povídkách *Můj dědeček generál*, *Čisté kamínky*, ale rovněž v cyklu próz *Музыка* (1871), který vyšel v českém překladu pod názvem *Dřevěné koně* (1986). První tři povídky souboru – *Strmé vrchy* (orig. Крутые горы, 1970, č. 1986), *Muzika* (orig. Музыка, 1971, č. 1986) a *Dřevěné koně* (orig. Деревянные кони, 1969, č. 1986) tvoří trilogii. Pak následují novely *Strašimůra* (orig. Кикимора, 1984, č. 1986), *Obchod s náramnými pomůckami* (orig. Магазин ненаглядных пособий, 1984, č. 1986) a *Poslední mrazy* (orig. Последние холода, 1984, č. 1986). Závěrečná povídka celého cyklu vyšla jako samostatná publikace v nakladatelství Mladé letá pod názvem *Posledné mrazy* (1990). Tuto prózu Lichanov věnoval především dětem minulé války, jejich ztrátám a nedětskému utrpení. Děj je zasazen do druhé poloviny roku 1945, ale svým obsahem je nečekaně právě dnes až příliš aktuální! Povídka s naprostou otevřeností a tvrdou pravdivostí hovoří o tom, jak válka pronásleduje nevinné děti a vybírá i od nich krutou daň. Bolestné vzpomínání, potřeba poměřovat současnost s tím, co už člověk prožil, nutnost dialogu generací – to jsou stěžejní aspekty, které sblíží válečnou problematiku Lichanovových próz s naší přítomností.

Tematika války je v ruské literatuře pro mládež záležitost mnohotvárná a v podstatě nevyčerpatelná. Vedle Alberta Lichanova se k tomuto námětu vrátili například V. Kazko, J. Ivanov, V. Amlinskij, V. Tichvinskij, A. Pristavkin, J. Voiščev, V. Goljavkin, V. Krapivin, I. Serkov a další. Prožitek války zůstává hluboko v mysli a paměti generací, které ji prožily, počítaje v to i generaci, která tehdy žila své dětství. V autobiografiích válečného dětství se spisovatelé nezabývají analýzou společenského a historického podkladu

8 LICHANOV, A.: *Golgota*. Moskva: Sovetskij pisatel', 1981, s. 29–30.

9 LICHANOV, A.: *Najvyšší trest*. Bratislava: Obzor, 1985, s. 88.

událostí, ale na základě osobních zkušeností a šokující silou subjektivního zážitku obracejí pozornost k vnitřnímu světu dítěte.

Je do značné míry nepřirozené, když dítě mluví o tak nedětském tématu, jakým je válka. Ale už v tomto samotném faktu je skryta obžaloba odsouzeníhodného jevu lidských dějin. A právě proto vkládají tvůrci do svých děl naléhavé morální a humanistické poslání, které odsuzuje násilí, ohrožující lidství a potlačující svobodu jedince i celých národů. Dějinná pravda je odkrývána dětskými postavami, jejich očima jsou zachyceny události a postoje lidí, které odhalují jejich charakter. Autoři zobrazili živé a neschematické portréty citového, myšlenkového a názorového dospívání na pozadí konfliktní skutečnosti, jež mladou duši zjitřila a probudila otázkami, které neztrácejí ani dnes nic ze své naléhavosti. A to je také důvod, proč mnozí prozaikové pocíťují vnitřní nutnost konfrontovat mravní a duchovní zkušenost válečné a současné generace a na válečném materiálu nastolovat a řešit morální problémy dneška.

Albert Lichanov ukazuje hrdinství dětí, které i za války musely nějak žít – učit se v náhradních prostorách, protože ve školách byli umístění ranění vojáci, místo sešitů měly noviny, do kterých psaly, v aktovce si musely do školy nosit svíčku, protože světlo nefungovalo. Dětská duše je velice křehká a je třeba ji chránit za všech okolností. A proto i ve válce musel mít život dětí svůj určitý řád.

Albertu Lichanovovi bylo pět let, když začala válka. Prožitky té doby byly natolik silné, že zanechaly v citlivé dětské duši stopy na dlouhá léta, prakticky dodnes. Právě proto návraty do vlastního válečného dětství tvoří podstatnou část tvorby úspěšného autora. Jeho prózy jsou hluboce působivé a přesvědčivé. Lichanov nevypráví o velkých bojích a frontové skutečnosti, jeho příběhy se odehrávají v městečkách a na vesnicích, kam dunění děl, výbuchy bomb a granátů nedoléhají. Nezazní v nich ano výstřel – to, že je válka, prozrazuje „pouze“ hlad, rodiny bez mužů, vystrašené dětské oči, hořký nářek žen, když dostaly „pochoronku“ (oznámení, že jejich muž padl), pole obdělávaná starci a ženami. Ve všech povídkách je vidět, jak válka děti neskutečně hluboce zasáhla. Ale přesto neztrácejí to hlavní – lidskou skromnost, důstojnost, schopnost pomáhat druhému, lásku a přátelství. I pro ně je a zůstává dětství zemí dobra a lidskosti. Válka lidi nejen rozdělovala, ale také spojovala – děti i dospělé. A prožité hoře je rovněž učilo – dobrotě, soucitu a pochopení. „Наверное, еще никто из детских писателей не говорил с ребятами о таких вещах так откровенно, как Альберт Лиханов. И откровенен он потому, что очень крепко верит в силы доброго и прекрасного, верит в своих читателей — младших, средних и старших, — и их умы, их сердца.“¹⁰

Lichanovovy knihy jsou dialogem lidí různých generací, ale autor je přes různé spory vždy dovádí ke konečnému souladu, přičemž zdůrazňuje u všech lidí společné

10 STRELKOVA, I.: *Človek sam delajet sebja (posleslovije)*. In: Den' tvojego roždenija. Moskva: Detskaja literatura, 1980, s. 540.

mravní normy a obrací jejich pozornost k aktuálním tématům dnešní doby – pozitivním a kvalitním vztahům člověka k člověku, člověka ke společnosti a společnosti k člověku.

Osobitě a se zaujetím řeší otázku vztahu dvou generací, „otců a dětí“. Prozaik zastává názor, že jde o pomyslné spojitě nádoby, kdy jedna duše se vlévá do druhé a nezapálená svíčka vzplane od hořící svíce.

Z žánrového hlediska můžeme jeho prózy označit termínem „pověst“. Jedná se o typicky ruský útvar střední formy, který má různé výklady a interpretace. V každé Lichanovově povídce či novele, „pověsti“, vystupuje mladý hrdina, jehož osobnost jakoby splývá s obrazem samotného autora. Ten se dívá na svět očima dětí, s jim vlastní bezelstností a silou slova prožívá jejich radosti, neštěstí, úspěch i nezdary. Jsou to v pravém slova smyslu jeho oblíbení a blízcí hrdinové. Jejich životní zájmy a lidské hodnoty autor hájí jako své vlastní, přičemž vždy stojí na pozici obránce dětství.

Lichanovovy prózy znamenají hluboký ponor do lidského nitra. Nespočívají však v přijetí toho či onoho názoru, hlediska či mravního poučení. Vždy proti sobě stojí skutečnost – chaotická, zmatená, měnící se – a člověk – rozpolcený, zmítaný pochybnostmi, hledající. Prozaik usiluje o to, aby si současný čtenář vytvořil představu o „běhu života“, jeho smyslu i zákonitostech. Proto se tolik zaměřuje na problémy a fakta diskusní povahy. Své dětské postavy dostává do vyhrocených a mnohdy dramatických situací. Lichanovovi hrdinové své názory konfrontují a opakovaně se vracejí k týmž událostem. Ne vždy jsou všechny jejich postřehy a soudy přijatelné, a proto spisovatel dává čtenářům možnost, aby si o dané věci utvořili vlastní mínění. Takzvaně „otevřený konec“ a záměrná „neuzavřenost“ příběhů jim k tomu poskytuje dostatečný prostor.

Próza Alberta Lichanova se na jedné straně vyznačuje hloubkou psychologické analýzy a na straně druhé publicistickým napětím. Popisy v ní zaujmají minimální místo, převládají charakteristiky duševních stavů postav, dialogy a vnitřní monology. Autor dovede vytvořit silné citové napětí, i když vnějškově je poměrně skoupý na vyjádření emocí. Děj bývá „rozbitý“, „roztrhaný“, tvůrce rychle přebíhá z místa na místo, dělá posuny i přesuny v lidské paměti a rozuzlení příběhu nechává striktně na závěr. Lichanovovy příběhy přitahují zájem a pozornost spíše profilem hrdinů než vypjatostí scén, vnitřním pohybem problematiky než silnou dějovostí.

Všechno to, co bylo doposud vyřčeno, úzce souvisí s hlavními způsoby vyprávění v dílech Alberta Lichanova. Jak v tradičním vyprávění v er-formě, tak v ich-formě spisovatel pracuje s vnitřními monology, založenými na řeči přímé, nepřímé či polopřímé. Různé typy vyprávění často přecházejí jeden do druhého. Prozaik tím dosahuje neobyčejné myšlenkové hutnosti. To spolu s naléhavostí podání, čistotou jazyka, stylovou vytríbeností a kompoziční vyvážeností činí z jeho próz díla přitažlivá, poutavá a hodnotná.

Lichanovovy knihy jsou stále živé a potřebné nejen proto, abychom se znovu přesvědčili o složitém charakteru životních situací a osudových peripetií, ne pro pouhé konstatování faktů. Je třeba pochopit, kde jsou prameny nebezpečí, zla, násilí, co napomáhá jejich stále intenzivnějšímu šíření a jak proti němu bojovat. Hrdinové jeho próz přemýšlejí o pravdě a zrádovství, o odpovědnosti před lidmi i před sebou samým a zejména o tom nejdůležitějším – proč a jak má člověk žít, kde je jeho místo v životě. A nanejvýš aktuálně znějí Lichanovova slova v předmluvě k jeho knize *Pro! ty nejmenší. Dopisy na ochranu dětství* (orig. ЗА! малых сих. Письма в защиту детства, 2007, přelož.): „Не обязательно соединение хоть в какую-либо общность — государство, клуб, семью — каждый человек, каждая отдельно взятая совесть не просто могут быть, а должны быть растворены, как окна доброго жилища, в чужой, особенно детской беде. Растворены, обращены должны мы быть к бедам чужим, и наша совесть незримая миру энергия, именно должна быть направлена к этим бедам, чтобы выстроить незримый, но реальный мир взаимной помощи, без которой, как без чувства совести и действительного сострадания чужой беде, все мы — просто тварный мир, ничуть не отличимый от мира животного.“¹¹

Albert Lichanov se ve své tvorbě zaměřuje hlavně na dětský svět. Tento svět včleňuje do širší společenské reality, vidí dítě jako právoplatného člena společnosti, který je ve svém celkovém vývoji zasahován potížemi a starostmi dospělých i problémy doby, ve které žije. Autor chápe dítě jako rovnoprávného člověka, který má sice málo životních zkušeností, ale zato je nadán mnohem citlivějším vnímáním. Dítě – to je malý člověk, který ale dokáže všechno pochopit.

Takovýmto pohledem na dítě vytváří Lichanov smysluplnou literaturu, která je srozumitelná jak dětem, tak dospělým. Není tu cítit žádná ostrá hranice mezi prózou takzvaně dětskou a prózou takzvaně dospělou. Jinými slovy, nevidí literaturu pro děti „vně“ literatury vůbec, ale naopak, jako její organickou součást.

A bez jakéhokoliv patosu lze konstatovat, že tento zásadní rys Lichanovovy literární tvorby ho bezesporu řadí mezi nejlepší světové moderní tvůrce literatury pro děti mládež.

Literatura:

Al'bert Lichanov — *biografija, knigi, otzyvy, citaty*. <http://www.livelib.ru/author/13159>. [online]. [cit. 11. 11. 2017].

ANNINSKIJ, L.: *Krug bytija Al'berta Lichanova*. Moskva: Detstvo. Otročestvo. Junost', 2012. ISBN 978-5-9639-0129-8.

11 *Knigi*. <http://www.albertlikhanov.com/tvorchestvo/knigi.html>. [online]. [cit. 11. 11. 2017].

- Knigi*. <http://www.albertlikhanov.com/tvorchestvo/knigi.html>. [online]. [cit. 11. 11. 2017].
- LICHANOV, A.: *Golgofa*. Moskva: Sovetskij pisatel', 1981.
- LICHANOV, A.: *Izbrannoje v dvuch tomach*. Moskva: Molodaja gvardija, 1979.
- LICHANOV, A.: *Labirint*. In: Den' tvojego roždenija. Moskva: Detskaja literatura, 1980.
- LICHANOV, A.: *Moj general*. In: Semejnyje obstojaťel'stva. Trilogija, t. 2. Moskva: Molodaja gvardija, 1976.
- LICHANOV, A.: *Najvyšší trest*. Bratislava: Obzor, 1985.
- LICHANOV, A.: *Povesti*. Moskva: Detskaja literatura, 1982.
- LICHANOV, A.: *Sobranije sočinenij v četyrech tomach*. Moskva: Molodaja gvardija, 1986–1987.
- LICHANOV, A.: *Strašimůra*. In: Dřevěné koně. Praha: Albatros, 1986.
- LICHANOV, A.: *Zatmění slunce*. Praha: Lidové nakladatelství, 1982.
- RYKOV, S.: *Čužich detej ne byvajet*. Literaturnaja gazeta, № 35, 9–15 sentjabrja 2015 g.
- STRELKOVA, I.: *Čelovek sam delajet sebja (posleslovije)*. In: Den' tvojego roždenija. Moskva: Detskaja literatura, 1980.

O autorovi

Zdeňka Matyušová, University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Education, Department of Slavic Languages and Literatures, Department of Russian Language and Literature, České Budějovice, Czech Republic, matyus@pf.jcu.cz

